

Bestuurdersaansprakelijkheid

Steeds wijdere kringen in de vijver

Onlangs¹ besliste de Hoge Raad dat iemand privé aansprakelijk was die als bestuurder van een Nederlandse houdstermaatschappij en van een Belgische werkmaatschappij onrechtmatig had gehandeld jegens de vervoerder van een leverancier van die Belgische werkmaatschappij. Met doelgerichte redeneringen worden in dit arrest de grenzen van de bestuurdersaansprakelijkheid wel érg ver opgerekt.

Georg van Daal
redactielid

Over de mogelijke aansprakelijkheid uit hoofde van onrechtmatige daad van de bestuurder jegens een crediteur van de bestuurdere rechtspersoon is recent veel gepubliceerd, en er bestaat veel jurisprudentie over dit onderwerp.² In faillissementssituaties waar crediteuren hun verhaal in rook zien opgaan, lijkt het aanspreken van de bestuurders schering en inslag.³ De

essentie van de aansprakelijkheidsjurisprudentie is dat een bestuurder onrechtmatig handelt jegens een crediteur van de bestuurdere rechtspersoon indien die bestuurder de rechtspersoon een verbintenis laat aangaan terwijl hij wist of redelijkerwijs behoorde te begrijpen dat de rechtspersoon niet, of niet binnen een redelijke termijn, aan zijn verplichtingen zou kunnen voldoen en geen verhaal zou bieden voor de schade ten gevolge van dat verzuim.⁴

Wat het hier besproken arrest interessant maakt, is dat er weliswaar een bestuurder aansprakelijk wordt gehouden jegens een derde, maar dat hier niet gaat om de simpele driehoek bestuurder-rechtspersoon-

De rechtens relevante situatie lijkt niet op de heldere driehoek bestuurder-rechtspersoon-crediteur waarvan gewoonlijk sprake is bij bestuurdersaansprakelijkheid

crediteur van die rechtspersoon. We zijn verwijderd geraakt van die heldere lijnen, en wel zo ver dat men zich kan afvragen waar de Hoge Raad mee bezig is geweest.

Blunder

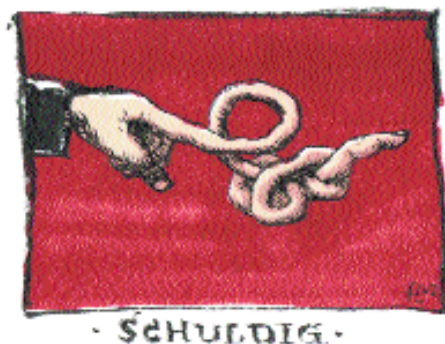
De heer Steins, Nederlands natuurlijk persoon, was bestuurder en enig aandeelhouder van Steins Holding B.V., die op dezelfde plaats in Maastricht kantoor hield als waar de Belgische BVBA Romanel nevenvestiging hield, terwijl Steins enig bestuurder/zaakvoerder was van die BVBA. Of Steins Holding – al dan niet enig – aandeelhouder van Romanel was, is niet duidelijk uit het arrest, maar we gokken maar van wel. Degene die de aanspraken op Steins geldend heeft gemaakt, te weten Textile Company APS ("Textile") uit Denemarken, had via een intermediair een vervoersovereenkomst gesloten met Lik Fung Garment Limited te Hongkong, die een partij trainingspakken had verkocht aan Romanel. Noch Steins, noch Romanel, noch Steins Holding was enige contractuele relatie aangegaan met Textile.

Textile maakte bij de uitvoering van haar vervoersovereenkomst ten aanzien van Lik Fung – waar ze in eerste instantie geen rechtstreeks contact mee had gehad – een grote blunder, waardoor Textile schadeplichtig werd jegens de verzekeraar van Lik Fung. Dié schade heeft Textile na verloop van de tien jaar gedurende welke dit alles plaatsvond uiteindelijk op de heer Steins weten te verhalen, waarbij zeker is dat Steins geen van zijn vennootschappen ten aanzien van Textile ook maar één verbintenis heeft laten aangaan. Bovendien kan worden aangenomen dat Steins geen enkele wetenschap had of had hoeven hebben van de contractuele relatie tussen het Deense Textile en het Chinese Lik Fung, terwijl juist uit deze contractuele relatie de onderhavige claim voortkomt.

Verdwenen trainingspakken

Begin 1992 verkocht Lik Fung 297 dozen trainingspakken aan Romanel voor ongeveer USD 84.000. Via een tussenpersoon sloot Textile een vervoersovereenkomst met

Lik Fung ter zake van de trainingspakken. Onderdeel van de vervoersovereenkomst was dat Textile de trainingspakken uitsluitend aan Romanel zou afleveren tegen afgifte van het cognossement.⁵ Textile voerde de trainingspakken via Denemarken in de Europese Unie in, en leverde ze op 19 maart 1992 aan Romanel af op het adres van haar Maastrichtse nevenvestiging, tevens kantoor van Steins Holding. Bij die aflevering beging Textile haar blunder. Ze vroeg niet om afgifte van het cognossement en bewerkstelligde ook geen betaling bij afgifte. Lik Fung werd niet betaald door Romanel, en vorderde dus bij fax van 26

juni 1992 ofwel betaling, ofwel teruggave door Romanel.

Op 2 juli 1992 tekende Steins, naar we mogen aannemen in zijn hoedanigheid van bestuurder van Romanel, een brief van Romanel aan Lik Fung. Daarin werd gesteld dat de trainingspakken alleen zouden worden teruggegeven indien de opslagkosten zouden worden vergoed en tegen schriftelijke vrijwaring van verdere betaling. Textile legde op 2 en 3 november 1992 conservatoir beslag op de trainingspakken die zich kennelijk nog in de Maastrichtse nevenvestiging van Romanel, tevens kantoor van Steins Holding bevonden, en vorderde in rechte vergoeding van de – nota bene – nog door Textile te vergoeden koopprijs van USD 84.000 plus DK 75.207 aan invoerrechten. In mei 1994 herhaalde de advocaat van Romanel aan het adres van de raadsman van Textile nog eens schriftelijk wat Romanel op 2 juli 1992 al aan Lik Fung had laten weten: de trainingspakken zouden alleen tegen kostenvergoeding en

verdere betalingsvrijwaring worden teruggegeven.

In 1994 ging Steins Holding failliet en haar curator verklaarde geen 297 kartons trainingspakken te hebben aangetroffen. Bij onbetwist vonnis van 20 juni 1996 heeft de Rechtbank Maastricht ten laste van Romanel de vorderingen van Textile toegevoegd. Daar heeft Textile nooit wat aan gehad, nu Romanel in 1996 faillieerde. Ergens in de loop van dit verhaal heeft de verzekeraar van Lik Fung Textile met succes aangesproken voor het door die verzekeraar aan Lik Fung vergoede deel van de schade van Lik Fung, op grond van het feit dat Textile niet had mogen afleveren aan Romanel zonder ontvangst van het cognossement.

Bij dagvaarding van 21 februari 1997 heeft Textile Steins aangesproken tot betaling van de door haar geleden schade. De vraag was of Steins aansprakelijk was jegens Textile voor de door haar geleden schade, hieruit bestaande dat zij vanwege haar eigen fout schade heeft moeten vergoeden aan – de verzekeraar van – Lik Fung.⁶ Volgens Textile heeft Steins onrechtmatig gehandeld zowel door de zaken niet terug te geven, terwijl het in zijn macht van enig bestuurder van Romanel lag om dat wel te doen, als door nadien de in beslag genomen zaken niet te bewaren, waardoor de belangen van (ook) Textile werden geschonden en waardoor werd geprofiteerd van de fout van Textile.

Doelgerichte redeneringen

De Rechtbank Maastricht wees die vordering bij vonnis van 11 juni 1998 af. In principaal en incidenteel hoger beroep heeft het hof 's-Hertogenbosch voormeld vonnis van de rechtbank vernietigd en Steins veroordeeld Textiles schade te vergoeden. Steins is daartegen – tevergeefs – in cassatie opgekomen.

De rechtbank legde de vinger op de zere plek, door te oordelen dat Textile slechts de vervoerder was, en dus bij Romanel geen aanspraak op teruggave kon maken. De norm die Lik Fung beoogde te beschermen (i.c. de teruggaveverplichting) beschermde Textile niet. Hoe schimmig de situatie ook

was, de rechtbank oordeelde naar aanleiding mijns inziens juridiek terecht dat Textile geen vordering had. Er bestond en bestaat geen enkele verbintenis van Romanel ten opzichte van Textile, Textile was zelf in de fout gegaan, en de relatie waaruit voor Textile de schade voortvloeide – het contract tussen haar en Lik Fung – was voor Romanel en Steins c.s. een absolute onbekende.

Het hof en daarna de Hoge Raad hebben vervolgens desalniettemin redeneringen opgebouwd die een onvriendelijk beschouwer als doelgericht zou kunnen kwalificeren, om Steins toch maar aansprakelijk te krijgen. Het hof stelt namelijk vast (rov. 4.2) dat de rechtbank heeft geoordeeld dat Textile jegens Romanel geen beroep op afgifte van de trainingspakken toekwam.

Wil degene opstaan die nu nog bestuurder van een rechtspersoon wil worden?

Het is een raadsel hoe het hof luttele regels verderop (rov. 4.4) kan stellen: 'Het was Romanel die contractueel jegens Lik Fung als verkoper en jegens Textile als vervoerder gehouden was tot deze teruggave na het niet-voldoen van de koopprijs. De aansprakelijkheid van Romanel jegens Textile is ook door de rechtbank vastgesteld.' Als de rechtbank dat had vastgesteld, dan had hij de vorderingen toch niet afgewezen?

Hierop voortbordurend stelt het hof vast dat nu Steins het in zijn macht had de teruggave te bewerkstelligen, hij door niets terug te geven ook jegens Textiel onrechtmatig handelde. Vervolgens stelt het hof

dat Lik Fung zowel Steins als Textile had kunnen aanspreken; ook gaat het college in op de onderlinge draagplicht bezien in het licht van de redelijkheid en billijkheid. Het hof laat deze balans in het nadeel van Steins doorslaan.⁷

Gegoochel

In het arrest van de Hoge Raad komt dezelfde vreemde tegenstrijdigheid voor als in het arrest van het hof (rovv. 3.2.2 en 3.3.1). Om het arrest van het hof te saveeren vervalt de Hoge Raad tot gegoochel met woorden. Hij interpreteert de hiervoor geciteerde overweging van het hof als volgt: 'dat alleen de door het hof aangenomen verplichting van Romanel tot teruggave van de trainingspakken aan Lik Fung haar grondslag vond in de koopovereenkomst. Ten aanzien van de verhouding Romanel-Textile was het hof kennelijk van oordeel dat Romanel jegens Textile onrechtmatig handelde door de trainingspakken niet aan haar af te geven.' Hoe heb ik het nu? Dat is toch in letterlijke tegenspraak met de overweging van het hof? Hier bekruipt mij een 'Barbertje moet hangen-gevoel'.

Na deze vreemde trouvaille wikkelt de Hoge Raad fluks af richting Steins. Na te hebben vastgesteld dat Steins zich persoonlijk actief met de transactie heeft bezighouden door ondertekening van de brief van 2 juli 1992 (wie had die brief anders moeten ondertekenen, hij was toch enig bestuurder?), komt de Hoge Raad tot de conclusie dat hij wist dat er niet werd betaald en niet werd teruggegeven, terwijl teruggave wel in zijn persoonlijke macht lag. Dan volgt er wederom een wel erg extensieve interpretatie van wat het hof 'kennelijk en niet onbegrijpelijk' allemaal heeft bedoeld (rov. 3.4.2): 'Het hof heeft voorts kennelijk, en gelet op de omstandigheid dat Romanel in 1996 in staat van faillissement is verklaard, niet onbegrijpelijk, geoordeeld dat Steins wist dat het onwaarschijnlijk was dat de voor de trainingspakken verschuldigde koopprijs zou worden voldaan.' Leest u het nog maar eens: de

Hoge Raad vindt het terecht dat Steins vanwege een faillissement in 1996 de wetenschap in 1992 wordt toegerekend dat Romanel begin 1992 – nota bene: dat is vier jaren vóór dato – niet aan haar contractuele verplichtingen zou kunnen voldoen. Daarmee is keurig naar de hiervoor samengevatte ‘delictomschrijving’ uit het arrest Romme/Bakker toegeredeneerd en Steins hangt. In dezelfde kromme stijl kan ik zeggen dat de Hoge Raad hiermee wel een hele bonte koe over het hek van de dam heeft laten springen.

Juridische compassie

De rechters hebben waarschijnlijk vermoed dat Steins met de trainingspakken aan de haal was gegaan, en dat hij daarvoor geen prijs mocht krijgen. Juridisch hebben zij er echter een beetje met de pet naar gegooid. De rechtens relevante situatie lijkt in de

verste verte niet op de traditionele driehoek van partijen waarvan gewoonlijk sprake is van bij bestuurdersaansprakelijkheid op grond van onrechtmatige daad. Sterker nog, de bal is hier aan het rollen gegaan door een domme fout van degene die uiteindelijk de bestuurder aanspreekt.

Voor degenen die wat minder juridische compassie hebben met lieden als Steins is er nog een toetje. Door twee arresten van de Hoge Raad van 21 december 2001⁸ is elke twijfel weggenomen dat zij hen op grond van onrechtmatige daad kunnen gaan of blijven aanspreken, zelfs als de curator van de desbetreffende failliete rechtspersoon dat ook al doet.

Wil degene die nu nog bestuurder van een rechtspersoon wil worden opstaan? ■

Noten

- ¹ *RvdW* 2002, 19, *NJ* 2002, 96.
- ² Zie qua jurisprudentie bijvoorbeeld de twee arresten van de HR van 21 december 2001, *RvdW* 2002, 6 en 7 en HR 8 februari 2002, *RvdW* 2002, 38.
- ³ Ik vertrouw de lezer redelijk bekend met de materie; voor de zekerheid verwijs ik naar een publicatie, van eigen hand: G.C. van Daal, ‘Bestuurdersaansprakelijkheid op grond van onrechtmatige daad’, in: *Advocatenblad* 1999-3, p. 164 e.v.
- ⁴ HR 10 juni 1994, *NJ* 1994, 766 (Romme/Bakker).
- ⁵ Wat het verhaal niet vertelt, maar wat waarschijnlijk is, is dat Romanel het cognossement weer zou hebben teruggekregen nadat Lik Fung betaling voor de trainingspakken zou hebben ontvangen.
- ⁶ Bijzonder vreemd is dat het arrest enerzijds vermeldt dat de verzekeraar van Lik Fung van Textile slechts vorderde dat deel van Lik Fungs schade dat zij had vergoed, maar dat anderzijds Textile met succes vergoeding van de volledige koopprijs plus invoerrechten heeft gevorderd. Heeft Textile wellicht zonder dat het arrest dat vermeldt het niet door de verzekeraar vergoede deel van de schade van Lik Fung rechtstreeks betaald aan Lik Fung?
- ⁷ Me dunkt dat deze exercitie niet meer nodig is als je eenmaal hebt vastgesteld dat Textile Lik Fung heeft betaald en dat Steins wegens onrechtmatige daad die schade aan Textile heeft te vergoeden.
- ⁸ Zie de twee arresten van de HR van 21 december 2001, *RvdW* 2002, 6 en 7.

(advertentie)

FIF 33
RECHERCHE- EN INFORMATIEBUREAU

Ten behoeve van de advocatuur en het bedrijfsleven.
Voormanstand in bedrijfsrecherche in binnen- en buitenland.

- onwettig ziekteverzuim
- diefstal/verduistering
- fraude
- overtreiding concurrentiebeding
- handelsinformatie
- privé-onderzoeken

Telefoon : 010 - 477 33 22 E-mail : info@fif33.nl
Fax : 010 - 477 08 30 Internet : www.fif33.nl

Vraag onze brochure aan voor ons tariefpakket en diensten.

Bezoekadres: Heemrandsingel 186, 3201 DM Rotterdam
Correspondentiadres: Postbus 25230, 3001 HE Rotterdam

Zijn de termijnen u
fataal geworden?
www.advocatenwerk.nl

HV&PARTNERS
VOOR JURISTEN, VAST OF INTERIM

 TEL 010 - 240 06 05